

Průvodce pro rodiče

Zápis je hra, nervy a stres k ní nepatří

Přestaňte se strachovat, nenuťte děti číst, psát a počítat. Předškoláky čeká nový zážitek, tak ať na něj i po letech všichni rádi vzpomínáte.

Možná máte pocit, že to je sotva pár týdnů, co se váš Honzík nebo Madlenka naučili chodit a mluvit. Ovšem takhle to vidíte jenom vy, ve skutečnosti jsou to zvědaví šestiletí výrostci, kteří v září začnou chodit do školy. A docela rádi, protože školka už je přece pro prťata...

Do měsíce je proto čeká první velký krok, díky němuž se z nich oficiálně stanou školáci – zápis. Jenže zatímco snad každá základní škola dělá vše pro to, aby byl zápis krokem příjemným a slavnostním, někteří rodiče usilovně pracují na tom, aby ho dětem pokazili.

Tady jen pár příkladů pro ilustraci, jak jednoduše se páchají chyby. Už od Ježíška začínáte každé ráno rozšafnou větou: „Už se to blíží. Tak jak se těšíš?“ Na den zápisu plánujete seznat celé příbuzenstvo, takže se vás sejde jako od Hujerů. „Musíš se pořádně snažit. Co by tomu řekla paní Hubáčková z přízemí, že jsi u zápisu pohořel?“ povzbuzujete své dítě při každé vhodné příležitosti. Nebo ho několik posledních týdnů denně drilujete a cvičíte s ním čtení, psaní či počty.

Tak takhle rozhodně ne!

Udělejte si klidný den

Že je zápis důležitý, vycítí dítě i bez vašeho do-
térného upomínání. Na vás je, abyste ho naopak ujistili, že se není čeho bát a že mu fandíte. Taková podpora je pro dětskou duši opravdu důležitá, a tak přesvědčte jeho i sebe, že všechno umí a zvládne.

„Pamatujte, že psychologická pupeční šňůra mezi dítětem a rodiči je v tomhle věku pořád hodně silná. Ten malý člověk dobře vnímá váš stres, vibrace a napětí,“ připomíná hlavně nervózním maminkám psycholog Jan Lašek.

Podívejte se na to střízlivým pohledem, vždyť je to jen taková desetiminutová exhibice před paní učitelkou, jakých jen ten den absolvuje ve třídě desítky. Tak proč se stresovat.

„V den zápisu bych jen doporučila vypustit například kroužky, díky kterým bychom na zápis doslova běželi, dítě by bylo unavené a nesoustředěné. Předvečer má probíhat harmonicky, s pohádkou či hraním s rodiči a pak by dítě mělo jít brzy spát,“ doporučuje lékařka Jana Martincová, která pro rodiče a děti se-psala několik užitečných knih – před zápisem hlavně Předškoláckovy týdeníčky (viz Tipy na knihy).

Právě ty jsou ideální pro poctivé (nebo ctižádostivé) rodiče, kteří chtějí svoje děti připravit k zápisu a vůbec do prvního ročníku. Přirozeně, nenásilně a dlouhodobě, úplně postačí pět deset minut denně.

To je totiž podstatné, nezbláznit se až těsně před zápisem, ale pracovat celý školní rok. „Cenu má totiž pouze systematická příprava v delším období. Všichni to známe, všechno děláme na poslední chvíli, ale zvlášť u dětí je to na škodu. Dítě si zapamatuje méně a je vy-
stresovanější. Je to proto výzva i pro nás, abychom se zamysleli, jaký čas je pro nás cennější

– jestli deset minut před televizí, nebo deset minut s naším dítětem,“ inspičuje rodiče k zamýšlení psycholožka Petra Narwa.

Umí si zavázat tkaničky?

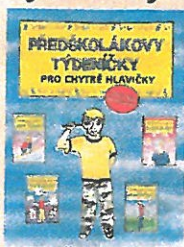
To mějte na paměti, až se budete snažit dnes před večerí hlava nehlava do potomka natlačit krasopis, malou násobilku i evropská hlavní města. Zprv na to už stejně není dost času, zadruhé to ani není potřeba. Vždyť k čemu by pak škola byla?

Mnohem důležitější je, aby si budoucí prvňáček uměl zavázat tkaničky, protože to za ně paní učitelka dělat nebude, aby se bez nehod obsloužili na toaletě i ve školní jídelně a aby se dokázali sžít s kolektivem pětadvaceti dětí i autoritou pedagoga.

„Také by měli umět barvy, napsat hůlkovým písmem své jméno, počítat do deseti, dobře držet tužku v ruce a správně vyslovovat. Mělo už by být také jasné, jestli je dítě pravák, nebo levák,“ shrne speciální pedagožka Světlana Drá-

TIPY NA KNIHY

Předškoláckovy týdeníčky

Čtyři sešity s pracovními listy, které děti kompletně připraví na vstup do první třídy. V sešitu Jízda tužkou trénují děti grafomotoriku, Hlavičkové úkoly je rozvíjejí mentálně, Praktik pro život cvičí praktické dovednosti a Pohybovky

jsou zaměřeny na obratnost a zdatnost.

Vydavatelství Babyonline, cena 449 Kč

Co potřebuji vědět a udělat před nástupem mého dítěte do první třídy

V e-booku, jehož autorkou je speciální pedagožka Hana Otevřelová, získáte kompletní informace o školní zralosti, o možnostech a způsobech přípravy dítěte na školu, s kým se poradit o nástupu do školy, kdy s přípravou začít, kdo o nástupu dítěte do školy rozhoduje i jakou školu vybrat.

www.hanaotevrelova.cz,
e-book je zdarma

Foto: Dalibor Gluck, Mafra

Zápis v 5 bodech

- Mějte na paměti, že zápis nejsou přijímací zkoušky. Učitelé při něm přihlásí vašeho potomka ke školní docházce na vybrané škole, případně prověří jeho školní zralost.
- Zápis musí každá škola vypsát mezi 15. lednem a 15. únorem. Termíny se liší v jednotlivých školách nebo městských částech či obvodech. Co nejdřív si proto zjistěte, kdy má zápis právě vaše škola.
- K zápisu se musí dostavit vaše dítě osobně a s ním alespoň jeden z rodičů nebo jiný zákonný zástupce. S sebou musíte mít občanský průkaz a rodný list dítěte.
- Každá škola si dělá zápis podle svého – někde se vyptává dítěte jedna paní učitelka, jinde obchází budoucí školák několik stanovíšť, některé školy pojednávají zápis jako malé dobrodružství.
- Ve škole, pro níž se nakonec rozhodnete, budete odevzdávat zápisový lístek, abyste o místo ve třídě nepřišli, případně ho neblokovali pro jiné zájemce.

bová dovednosti, po kterých se pravděpodobně budou pít i učitelé u zápisu.

Vážně, nic obtížnějšího by na předškoláka zatím čekat nemělo. Jsou sice školy, které si budují pověst prestižních institucí, takže někdy mají rodiče u zápisu pocit, že by se do první třídy nedostali, to jsou však výjimky.

Takže odhodte úzkosti, že vaše dítě v tenhle okamžik prostě nesmí zklamat. Rozumné učitelky dobře vědí a poznají, co můžou způsobit nervy na pochodu.

„Jsou to profesionálové, takže pokud má i šikovné dítě špatný den, pomohou mu se „rozeřít“ a podat dobrý výkon,“ uklidňuje rozechvělé rodiče Petra Narwa.

Děvčátka mají náskok

Když už pak budete čekat ve třídě a pozorovat budoucí spolužáky a spolužačky vašich dětí, co všechno umějí, nenechte se rozhodit. Možná se objeví holčička, která by podle vás mohla nastoupit rovnou do třetí třídy, kdežto váš syn ze sebe sotva vysouká říkanku.

Tak to prostě je. Ze zkušeností a praxe psychologů a pedagogů vyplývá, že chlapci bývají za děvčátka mírně pozadu. A pozor, vůbec to neznamená, že jsou hloupější nebo méně schopní, oni z toho vyrostou.

„Často se mluví o sociální vyzrálosti a menší vyrovnanosti, což se pak může jevit jako školní nezralost. Kdybychom srovnali skupinu chlapců se skupinou dívek, zaostávají kluci za dívkami až o tři měsíce,“ připomíná přirozené rozdíly mezi kluky a holčkami Hana Otevřelová, speciální pedagožka a psychoterapeutka, která se věnuje výchově a vzdělávání dětí.

DESATERO Co by měl předškolák umět

1. Hýbe se a postará se o sebe

Dítě hází a chytá míč, udrží rovnováhu, běhá, skáče, svlékne se, oblékne i obuje, je samostatné při jídle, používá příbor, umí se vysmrkat, umýt si ruce, použije toaletní papír, zvládá drobný úklid a postará se o své věci.

2. Je citově samostatný

Zralý předškolák zvládá odloučení od rodičů, vystupuje samostatně a umí vyjádřit souhlas i nesouhlas, nemá výrazné výkyvy nálad, ovládá se, reaguje přiměřeně na úspěchy i neúspěchy, dodržuje domluvená pravidla.

3. Dokáže se domluvit

Budoucí školák vyslovuje správně hlásky (sykavky, r, ř), mluví ve větách a obvykle gramaticky správně, rozumí většině slov a má přiměřenou slovní zásobu, zkouší napsat hůlkovým písmem jméno, používá neverbální komunikaci.

4. Ovládá svoje ruce

Dítě pracuje se stavebnicemi, modeluje, stříhá, kreslí, maluje, skládá papír, vytrhává, nalepuje, správně otáčí stránky v knize, zachází i s drobnými předměty (korálky), tužku drží správně (dvěma prsty, třetí je podložený, zápěstí uvolněné), umí obkreslovat, vybarvovat, v kresbě se soustředí na detaily, umí napodobit základní tvary, rozlišuje pravou a levou stranu i ruku (může chybovat), je zřejmé, jestli je pravák, či levák.

5. Rozlišuje zrakové a sluchové vjemy

Předškolák najde rozdíly na dvou obrázcích, odliší jednoduché symboly (písmena, číslice, dopravní značky), složí obrázek z několika částí, rozpozná hlásky ve slově, postřehne změny v okolí a na obrázcích.

6. Zvládá základní myšlenkové operace

Dítě vyjmenuje číselnou řadu a spočítá počet prvků do pěti až deseti, počítá na prstech, rozpozná geometrické tvary, třídí předměty podle barvy, tvaru či velikosti, komentuje, co dělá, řeší jednoduché úlohy, rozumí pojům, jako je nad, dole, uvnitř, dřív, včera, dlouhý, krátký, malý, velký...

7. Chce se učit a umí být pozorný

Budoucí prvňák se soustředí 10–15 minut, a to i na činnosti, které nejsou tak zajímavé, pamatuje si, co prožil, a vybaví si to, umí říkadla, básničky, písničky, zadanému úkolu se věnuje a pracuje samostatně.

8. Uplatní se v kolektivu

Dítka pozdraví, poprosí, poděkuje, omluví se, navazuje kontakt s dětmi i dospělými, vyhledává partnera pro hru, chová se přátelsky, bere ohled na druhé, umí se dohodnout.

9. Je tvořivý

Dítě dokáže sledovat se zájmem literární, filmové, dramatické či hudební představení, zaujme ho výstava, návštěva zoo, sportovní akce, zpívá, kreslí, maluje, hraje hry, zajímají ho knihy.

10. Orientuje se v okolí i ve světě

Předškolák ví, kde bydlí a kam chodí do školky, kam se obrátit o pomoc, dovede vyřídít vzkaz, nakoupit a zaplatit v obchodě, ví, jak se má chovat (doma, ve školce, na veřejnosti...), umí pojmenovat části těla, ví, kdo jsou členové rodiny, zná některé rostliny, stromy, zvířata, chová se bezpečně doma, ve školce i na ulici.

Zdroj: Ministerstvo školství

Rozhovor

Dobrý učitel **slouží,** ale neposluhuje

Foto: Radek Kalhous, Mafra

Než půjdete k zápisu, navštivte s dítětem vybranou školu a všimněte si, jak to v ní žije. Dejte i na první dojem, nabádá rodiče profesor Karel Rýdl.

Jakou školu vybrat pro prvňáka? Malou s rodinnou atmosférou, kde se všichni znají a o víkendech jezdí společně na výlety, nebo spíš velkou, která má novou tělocvičnu, velké hřiště a na výběr desítky kroužků? Tradiční, či alternativní? Prestižní, nebo tu před domem? „Podle mého názoru je nakonec vždy nejdůležitější, jak vypadá vztah učitelů k dětem, jak respektují jejich osobnostní zvláštnosti, nakolik jsou otevření a vstřícní i jak podporují vnitřní motivaci dětí, která prohlubuje a udržuje jejich zájem o učení,“ zdůrazňuje profesor Karel Rýdl, který mimo jiné napsal i publikaci Vybíráme školu pro svoje dítě.

● **Osobnost učitele samozřejmě rozhoduje o tom, jak se bude dítě v první třídě cítit. Jenže jak mají rodiče poznat opravdu dobrého učitele?**

Svou vstřícnost nemusí hrát, je přívětivě náročný, má zájem o dítě i jeho rodiče, je profesionální a důsledný. Opravdu dobrý učitel slouží, ale neposluhuje.

● **Jestli takoví učitelé na škole učí, ovšem rodiče z webových stránek nepoznají. Mají tedy ještě před zápisem vyrazit i s dětmi do školy osobně, třeba na den otevřených dveří?**

To vnímám jako velmi důležité, protože to, jaký má dítě ze školy dojem, rozhodne, jestli

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.

Odborným zájmem profesora Karla Rýdla, který je od listopadu loňského roku děkanem Filozofické fakulty Univerzity Pardubice, jsou dějiny výchovy a vzdělávání, vývoj školství v zahraničí či školský management, v němž se soustředí na problematiku kvality vzdělávání a škol i jejich hodnocení. Je autorem více než 300 odborných článků a 200 vědeckých prací. Popsal je například pod publikacemi **Radostné dětství?** (2006), **Metoda Montessori pro naše dítě** (2006), **Jak dosáhnout spoluzodpovědnosti žáka: daltonský plán jako výzva** (1998), **Peter Petersen a pedagogika jenského plánu** (2001) nebo **Vybíráme školu pro svoje dítě** (1993).

tam v budoucnu bude chodit bez zbytečného strachu a odporu. Volil bych však nejen variantu „otevřených dveří“ školy, ale i prohlídku v jiný den, kdy není ve škole tolik návštěvníků.

● **Čeho si při takové návštěvě všimát?** Prvního dojmu po příchodu do školy – jak je vyzdoben vestibul, jestli tu jsou vystaveny práce dětí a je tu čisto, jak vypadá informační systém a nakolik jsou zaměstnanci vstřícní.

● **Možná se vyplatí popsat, jak taková dobrá škola vypadá...**

O znacích dobré školy už toho bylo napsáno spousta. Já bych uvedl tři zásadní věci: dobré vztahy mezi lidmi uvnitř školy, podnětné prostředí, čistota a příjemná „vůně“ v prostorách školy.

● **Hlavně ve velkých městech jsou na výběr desítky škol, ale ty si mohou rodiče jen stěží všechny osobně prohlédnout. Co byste jim doporučili?**

Pokud se rodiče při výběru nerozhodují jen na základě vzdálenosti školy od bydliště, mohou si sehnat informace na webových stránkách, zkontaktovat se s učiteli, kteří budou jejich dítě ovlivňovat, popovídat si s rodiči dětí, které již školu navštěvují. Nejdůležitější je podoba vztahu učitelů k dětem, vše ostatní jsou spíš sekundární jevy. Ovšem i ty mohou být zajímavé – dokreslují celkovou atmosféru a vybavení školy.

● **Na některých základních školách, zvláště těch, které si budují pověst prestižních vzdělávacích ústavů, připomínají zápisy spíš přijímací zkoušky. Není to chyba?**

Dřív byly zápisy jen administrativně kontrol-

ním aktem, že všechny děti zahájí povinnou školní docházku, takže při nich zbytečně nebyly zatěžovány testováním znalostí a dovedností. To nastoupilo až s prosazením termínu „školní zralost“. Dnes je nešvarem vybírání dětí podle dovedností a znalostí, které by se měly děti naučit až ve škole, ovšem to je důsledek tlaku výkonové společnosti. Osobnosti dětí a jejich přirozenému vývoji takové umělé „drezurování“ škodí, tedy pokud nejde o projev přirozeného nadání a schopností. V takovém případě by měla škola na úroveň vývoje dítěte navázat a nebrzdit ho.

● **Existují rodiče, kteří chtějí děti dostat jen na prestižní školu, jiné zase téměř děsí tradiční způsob výuky. Kdy tedy volit pro dítě raději alternativní školu?**

Nechal bych to na rodičích – ať se rozhodnou podle konzultací s odborníky i dle dostupnosti školy, i když vím, že řada rodičů je v tomto ohledu velmi obětavá. Pokud se pro alternativní směr rozhodnou, měli by sledovat zejména to, jak je škola připravená na alternativní formy výuky včetně vzdělávání učitelů.

● **Čím se především liší alternativní školy?**

Takzvané alternativní směry nabízejí aktivity, které se primárně zaměřují na osobnost, a odtud jsou odvozeny metody a formy učení. Dřív tomu bylo naopak, prvotní byl obsah učení, pro všechny stejný a ve stejném čase, rozvoj osobnosti dítěte nebyl moc zdůrazňován.

Jak poznat dobrou školu? Měly by v ní panovat zdravé vztahy mezi lidmi, podnětné prostředí, čistota a příjemná „vůně“.

● **Jenže dnes se prakticky každá základní škola při své prezentaci pyšní nějakým „alternativním“ přívlastkem. Jak se v nich zorientovat?**

Tady bych odkázal na odbornou literaturu a také doporučil přímou návštěvu školy. Znovu ale opakuji, že často stačí, aby se dospělí chovali k dětem slušně. To je to nejdůležitější a nic to nestojí. Specifické metody pedagogické práce v alternativních školách jsou pak již jen bonusem navíc.

**MAGDALENA NOVÁ
REDAKTORKA TESTU DNES**

Jak poznat kvalitní školu

Cílem jsou dovednosti

Dobrá škola má vlastní vzdělávací program, který nabízí širokou škálu aktivit, díky nimž si děti osvojují sociální, rozumové, emoční a pohybové dovednosti (cílem tedy nejsou poznatky, ty jsou prostředkem k získání dovedností).

Všichni se respektují

Škola rozvíjí příznivé klima tím, že podporuje prosazování pozitivních mezilidských vztahů navzájem mezi dětmi i dospělými. Podporuje také ohleduplnou komunikaci a multikulturní orientaci.

Každé dítě je osobnost

Zaměstnanci jsou si vědomi servisního postavení vůči dětem a respektují rysy osobnosti každého z nich, jeho nadání a handicap (v rámci slušného chování a jednání).

Hlavní je naučit

Učitelé přemýšlejí o práci a nabízejí efektivní metody a formy práce podle věkových a jiných zvláštností jednotlivců a skupin dětí

Důraz na pozitivní motivaci

Škola žáky pozitivně motivuje širokou nabídkou aktivit, díky kterým si osvojují a procvičují sociální a profesní dovednosti.

Ví, jak sehnat peníze

Dobrá škola se snaží získávat další finanční a materiální zdroje, které účelně využívá ve prospěch dětí.

Školu dělají dobří učitelé

Školu tvoří odborně a lidsky kvalifikovaní učitelé a nepedagogičtí zaměstnanci, kteří se dál rozvíjejí a přispívají i k rozvoji celé školy.

Netutlat, ale řešit

Dobrá škola nemá důvod zatajovat a zamlčovat jakékoliv problémy (kázeňské, disciplinární, soc. patologické), ale odborně je řeší.

Škola se musí vyvíjet

Organizace i náplň školy se vyvíjí tak, aby co nejvíce odpovídala představě rodičů a dětí.

Inspirace pro okolí

Dobrá škola k sobě přitahuje další aktivní a inspirující podniky, jednotlivce a organizace z okolí a postupně se stává komunitním centrem kultury a vzdělanosti.